

ταῦ νοός, τὸν τόπον τῶν ἀνδρῶν μεθ' ὧν ἀνιστρέ-
φεται καὶ οἷς κυρίως ἀνῆκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλά-
δα. Ἀλλ' ὡς ἂν ὁ Θεὸς τῶν Δωριέων, εὐγνωμονῶν
πρὸς τὸν φίλον καὶ πρόμαχον τῆς φυλῆς αὐτοῦ, ἤ-
θελε νὰ τῷ δωρήτῃ ἀμοιβὴν οἷαν ἄλλοτε οἱ θεοὶ ἐ-
χορήγουν τοῖς προσφιλεστέροις αὐτῶν, τῷ ἐπεμψεν
ὁ Ἀπόλλων τὸν θάνατον ἐντὸς τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ
τῆς ἀκμῆς τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς δόξης του,
ὡς ὑπὸ πάντων ἠγαπάτο, εὐσημαῖτο καὶ ἐθαυμά-
ζετο. Ἐν Δελφοῖς ἀνακαλύψας ὁ Μύλλερὸς ὅλον τοί-
χον κεκαλυμμένον ἐπιγραφαῖς, ἐρρίφθη πρηνὴς ἐμ-
πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γονυπετῆς τὰς
ἐντέγραφεν. Ἐκεῖ ὁ Ἑκατηγόλος τῷ ἐτόξευσεν τὸ
βέλος, ἀνῆψε τὸ αἷμά του, πυρέσσων ὁ
Μύλλερὸς μετεκομίσθη εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου
ἐξέπνευσεν. Ὅταν ἡ ἐσπερία αὖρα πνέῃ εἰς τὰ δέν-
δρα τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὴν παρ' αὐτὰ ἰδρυμένην
ἐπιτάριον στήλην ἐγείρεται ἰσως ἡ σκιὰ τοῦ Μυλλέρου,
καὶ ἀκροᾶται μετ' ἀγαλλιᾶσεως τοῦ ψιθύρου τῶν
φύλλων, διότι ἐν αὐτῷ ἀντηχοῦσι τοῦ Πλάτωνος ἡ
φωνὴ καὶ τοῦ Σοφοκλέους τὰ ἔπη.

ΡΟΥΒΗΝΣΙΟΣ.

Πέτρος Παῦλος ὁ ΡΟΥΒΗΝΣΙΟΣ, Rubens, ὁ ὡς
πρῶτανις θεωρούμενος τοῦ φλαμανδικοῦ ζωγραφικοῦ
ἐργαστηρίου, καὶ βασιλεὺς τῆς Ολλανδίας ἐπικληθεὶς,
ἐγεννήθη ἐν 1597 ἐν Κολονίᾳ, ἐξ εὐγενοῦς οἰκογε-
νίας τῆς Ἀμβέρσης. Ἡ μεγάλη του πρὸς τὴν ζω-
γραφικὴν κλίσις ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐφάνη, καὶ
προθύμως ὁ πατήρ του τὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν τέ-
χνην ταύτην, ἥτις τοσοῦτον ἐτιμάτο κατὰ τοὺς
χρόνους ἐκείνους. Κατ' ἀρχὰς ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Φλα-
μανδοῦς διδασκάλους, τὸν Βάν Όορτ καὶ τὸν Βάν
Βέιν. Ἐπειτα ὅμως μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐπὶ
πολλὰ ἔτη διατελέσας ἀκόλουθος τοῦ Δουκὸς Ἀλ-
βέρτου, ἐσπουδάσεν αὐτόθι τὰ ἀριστουργήματα Παύ-
λου τοῦ ἐκ Βερόνης καὶ τοῦ Τιττιανοῦ, καὶ ἔμαθε
πῶς νὰ τὰ μιμῆται καὶ πῶς νὰ τὰ ὑπερβαίνει. Συγ-
χρόνως δὲ ἡσχολεῖτο καὶ εἰς ἐμβριθεῖς μελέτας ἐ-
πιστημῶν καὶ ἀρχαιολογίας, ὥστε ὁ ἀριστος οὗτος τῶν
ζωγράφων ἀνεδείχθη καὶ εἰς τῶν μᾶλλον καλλιερ-
γμένων νοῶν τῆς ἐποχῆς του, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς
πολιτικός ἀνὴρ ὑπηρετήσας καὶ διέπρεψεν. Ὁ Δουξ τῆς
Μαντούης τὸν ἐπεμψεν εἰς ἑκτακτον πρεσβείαν ὅπως
ἐγγὴ δῶρα λαμπρὰ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας
Φίλιππον τὸν Δ', καὶ αὐτόθι καὶ τὸν Βασιλέα καὶ
πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐζωγράφησε, μεγά-
λων τιμῶν καὶ βασιλικῶν λαχῶν ἀμοιβῶν, τὸ δὲ
πολυτιμότερον δι' αὐτὸν, λαχὼν τῆς ἀφορμῆς νὰ
σπουδάσῃ καὶ τὸ Ἰσπανικὸν τῆς ζωγραφικῆς ἐργα-

στήριον, ὡς εἶχε σπουδάσει καὶ τὸ φλαμανδικόν
καὶ τὸ Ἰταλικόν. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἀφ' οὗ ἐπέστρε-
ψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἀποκατέστη καὶ ἐ-
νυμφεύθη, ἐπεφορτίσθη ἐν 1627 νὰ διαπραγματευθῇ
εἰρήνην μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ κατὰ
παράδοξον συγκυρίαν, ὁ πληρεξούσιος Καρόλου τοῦ
Δ' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἦτον ἐπίσημος ζωγράφος
καὶ αὐτός, ὁ Νικόλος Σερδίερος. Τοσαύτας ἀπελάμ-
βανον τότε οἱ καλλιτέχναι τιμὰς, ἀλλὰ καὶ τοσοῦ-
τον ἀληθῶς ἐξοχοὶ ἦσαν ἄνδρες, ὥστε τὰ σπουδαιό-
τερα τῶν ἐθνῶν συμφέροντα πολλάκις εἰς τὰ φῶτα
καὶ τὴν φρόνησιν αὐτῶν ἐνεπιστεύοντο.

Ὁ Ρουβήνσιος ὡς ζωγράφος ἦτον γεννητικώτα-
τος, ἐνθουσιώδης, ταχύτατος, καὶ πρὸ πάντων ἰσως
ὅλων τῶν νεωτέρων ζωγράφων ὑπερέχει κατὰ τὴν
χρῆσιν τοῦ χρωματισμοῦ, δι' ὃ τὸ προέχον τῶν εἰ-
κόνων του προτέρημα εἶναι ἡ λαμπρότης μᾶλλον καὶ
ἡ ἀμίμητος ζωηρότης ἢ ἡ ἀκρίβεια περὶ τὸ διάγραμ-
μα. Διέπρεπε δὲ εἰς πᾶν εἶδος ζωγραφίας, τὴν ἱστο-
ρικὴν, τὴν τοπιογραφίαν, τὴν βωπογραφίαν, τὴν ὁμοι-
ογραφίαν καὶ τὰ λοιπὰ. Τὸ θαυμασιώτερον ἀρι-
στούργημά του εἶναι ἡ Ἀποκαθήλωση, ἣν ἐζωγρά-
φησεν εἰς τῆς Ἀμβέρσης τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ πίναξ
οὗτος εἶναι ἔπος ὁλόκληρον, καὶ ἐν αὐτῷ λάμπουσιν
ὅλα τοῦ ἀριστοτέχνου τὰ προτερήματα εἰς τὸν ὑπέρ-
τατον αὐτῶν βαθμὸν. Οὐδέποτε ἰσως ἐσχεδιάσθη εἰ-
κὼν ἐκφραστικώτερα, ἐν ἣ σαφέτερον νὰ ἐμίγῃ τὸ
πρίσμα τῶν χρωμάτων καὶ τὸ σκιδόφος, ἐν ἣ τὰ συμ-
πλέγματα ὠραιότερον καὶ ζωηρότερον νὰ διατεθῇσαν,
ἐν ἣ οἱ ἀτομικοὶ χαρακτῆρες ἀκριβέστερον νὰ διατη-
ρήθῃσαν, ἐν ἣ αἱ τῆς ψυχῆς κινήσεις δραματικώτε-
ρον νὰ ἐξεφράσθησαν.

Τὸ ἀμίμητον τοῦτο ἀριστούργημα δημοσιεύομεν
ἐνταῦθα, ὅπως δώσωμεν ἀμυδρὰν τινα ἐννοιαν τῆς
διαθέσεως αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώστασις, συγ-
χρόνως ὅμως καὶ ὅπως δεῖξωμεν εἰς ποῖον βαθμὸν ἔ-
φερε τὴν ζωλογραφίαν ἐν Ἑλλάδι ὁ παντὸς ἐπαίνου
ἄξιος Κ. Σκιαδόπουλος, ὅστις, ἂν εὐτυχῶν περιστά-
σεων καὶ τῆς ἀναγκαίας ὑποστηρίξεως τύχῃ ὑπὸ τῶν
ἀγαπώντων τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, θέλει ἀναμφισβήτως
προαγάγει εἰς βαθμὸν ἐφάμιλλον τῶν ἀρίστων ἐν
Εὐρώπῃ προοδίων της, τὴν τέχνην ταύτην ἥτις εἶναι
ἡ ἀδελφὴ καὶ δραστηριωτέρα σύμμαχος τῆς τυπο-
γραφίας πρὸς τὸν τῶν ἐθνῶν φωτισμόν.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ.

Τὴν 14 Μαΐου (1828) περὶ δυσμᾶς, ἀνεχωρήσα-
μεν ἐξ Αἰγίνης εἰς Πόρον. Τὸ βρέκιον Νέλσον, τὸ
ὁποῖον ἐναυάγησε τὸ 1836 παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἡ-
λείας, διοικούμενον καὶ τότε ὑπὸ τοῦ Πλαιάρχου
Παππανικολῆ, ἔφερε τὸν Κυβερνήτην παρέπεμπον

δὲ αὐτὸν φραγᾶται δύο, ἡ μία Ἀγγλικὴ καὶ ἡ ἄλλη Γαλλικὴ.

Ὁ Κυβερνήτης, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, κατελίμπανε συνεχῶς τὴν προσωρινὴν του καθέδραν, εἴτε διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας καὶ νὰ γνωρίσῃ ἐγγύθεν τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ λαοῦ, εἴτε διὰ νὰ ὀργανώσῃ ταχύτερον καὶ προσφορώτερον τὰ τῆς γενικῆς διοικήσεως.

Συνήθεια ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Εὐρώπην, συνήθεια μεταφυτευθεῖσα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν ἀγαπῶσαν ν' ἀπομιμῆται ἀδιακρίτως πᾶν φραγκικόν, νὰ ἀνεγείρονται ἀψίδες καὶ τόξα θριαμβικά, νὰ καίωνται πυροτεχνήματα, νὰ παιανίζωσι μουσικαί, καὶ νὰ συνταράσσεται τὸ στερέωμα διὰ ζητωκραυγῶν, κατὰ τὰς εἰσόδους τῶν ἐθνάρχων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Ἀλλ' ὅλαι αἱ ἐπιδείξεις αὗται, γινόμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπιμελεία, καὶ ἀπικιτῆσαι, καὶ διαταγῇ τῶν Ἀρχῶν, καταναλίσκουσι μὲν ἱκανὸν ἀριθμὸν χρημάτων, ἅτινα θὰ ἐδαπανῶντο ἐπωφελέστερον ἄλλως πως, καὶ διαθρύπτουσι τὴν ματαιότητα, βλάπτουσι δὲ καίριως τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐθνῶν, μὴ ἐπιτρέπουσαι εἰς αὐτοὺς νὰ διακρίνωσιν ἐὰν τῶντι, ἐπιδοκιμάζοντες τὴν κυβερνήσιν των οἱ λαοί, διερμηνεύωσι διὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκείνων σημείων εὐγνωμοσύνην.

Ἐπὶ Κυβερνήτου ὁμοῦς δὲν ἐγένετο οὕτω πως μεταβαίνων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, δὲν εἰδοποιεῖ οὐδ' αὐτὰς τὰς Ἀρχάς. Οἱ λαοὶ ἤκουον ἀπροσδοκῆτως ὅτι ἔρχετο ὁ Κυβερνήτης, καὶ καταλείποντες τὰ ἔργα των ἔτρεχον εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ, καὶ ἔτρεχον ὄχι κρίζοντες γεγωνυῖα τῇ φωνῇ Ζήτω, ἀλλὰ κλαίοντες, καὶ σφραγιζόμενοι διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, καὶ βάλλοντες μετανοίας, καὶ καίοντες λιθανωτὸν, καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν τὸν σῶσαντα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ τῆς ὀλεθριωτέρας αὐτῆς ἀναρχίας. Ἐκείνος ἦτο αυθόρμητος καὶ ἄδολος ἐνθουσιασμός, ἐκείνη ἀληθὴς αἰσθημάτων ἐρμηνεία!

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς μίαν κατὰ τὴν Πελοπόννησον περιοδείαν του διευθυνόμεθα εἰς Ἅγιον Γεώργιον τῆς Κορίνθου ὅπου ἐμέλλομεν νὰ καταλύσωμεν τὴν νύκτα ἐκείνην. Τὸν Κυβερνήτην συνώδευεν ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, ὁ Κωλοκοτρόνης, ὁ Νικήτας, ὁ χαράξας τὸ σχέδιον τοῦ Ναυπλίου καὶ τῶν Πατρῶν μηχανικὸς Βούλγαρης, καὶ τινες γραμματεῖς. Προηγείτο δὲ ὁδηγὸς πάντων αὐτῶν ὁ κύριος τῶν ταχυδρομικῶν ἵππων, φορῶν ἐνδυμα χρυσοπόρφυρον, καὶ ἀναβαίνων ἵππον γαῦρον καὶ σφιδάζοντα. Ὅσοι λοιπὸν ἔτρεχον εἰς προὔπαντησιν τοῦ Κυβερνήτου, ἐκλαμβάνοντες ἀντὶ τούτου τὸν κοκκινοφόρον καὶ κυδρούμενον ἐκείνον ταχυδρόμον, πίπτοντες προσεκύκλουν αὐτόν. Συνειθίσαντες νὰ τιμῶσι τὰς πολυτελεῖς καὶ πομπικὰς παρατάξεις τῶν Πασάδων, καὶ τὰς χρυσοφάντους στολὰς τῶν τετυφωμένων καὶ δορυφορουμένων καπεταναίων καὶ κοσασμπάσιδων, δὲν ἐνόουν πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἦναι ἀρχηγὸς ἐθνους ὁ ἀναβαίνων ἵππον κυφαγωγόν, ὄχι πολὺ ζωηρότε-

ρον τοῦ πάλου τοῦ Ἰησοῦ, καὶ φορῶν πῖλον καὶ ἐνδυμα ὡς οἱ πολλοί.

— Τὸ πρᾶγμα δὲν ὑπάγει καλὰ, ὑπερεξοχώτατε, (*) εἶπε πλησιάζας τὸν Κυβερνήτην ὁ Κωλοκοτρόνης· πρέπει ὁ κόσμος νὰ γνωρίσῃ τὸν Κυβερνήτην του.

— Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμω;

— Νὰ βάλῃ ἡ ὑπερεξοχώτης σου τὴν στολὴν της.

Ὁ Κυβερνήτης ὑπήκουσε, καὶ πεζεύσας εἰς μικρὰν τινα καὶ σκιερὰν κοιλάδα ἐνεδύθη τὴν στολὴν του, πενιχρότεραν, ὡς γνωστὸν, καὶ ἐκείνων δι' ὧν περιβλήθησαν μετὰ τὸ 1833, καὶ αὐτοὶ οἱ δασονόμοι.

Ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Κυβερνήτου εἰς Ἅγιον Γεώργιον, δὲν εἶναι σχεδὸν ἀκαιρὸν νὰ διηγηθῶ κατὰ παρέκδοσιν ἐμφαντικωτάτας τινὰς περιστάσεις, ἀποδεικνυσύσας τὸ πόσον ἐμερίμνα τε-
ρι τῶν συμφορῶντων τοῦ λαοῦ.

— Ποῦ θὰ καταλύσωμεν ἀπόψε; ἠρώτησε τὸν πάριππον αὐτοῦ στρατάρχην τῆς Πελοποννήσου.

— Εἰς τοῦ Δεσπότη.

— Πρέπει λοιπὸν, εἶπε μετὰ βραχεῖαν σιωπὴν, νὰ φροντίσω νὰ πληρωθῶσιν ὅλα τὰ ἐξοδα.

— Ποῖα ἐξοδα; ἠρώτησεν ὁ γέρον στρατηγός.

— Τῆς τροφῆς μας, τῆς τροφῆς τῶν ἀλόγων, καὶ τὰ λοιπά.

— ὦ! ὑπερεξοχώτατε! ποῖος πληρῶνει τοιαῦτα ἐξοδα;

— Δὲν τὰ πληρῶνετε σεῖς, ἐπανελάβε μετ' ἀγανακτήσεως ὁ Κυβερνήτης, καὶ διὰ τοῦτο ἐτυζαννείτο ἐξ αἰτίας σας ὁ λαός.

— Καὶ τί ἔχει νὰ κάμῃ, ὑπερεξοχώτατε, ὁ λαὸς μὲ τὸ φαγητὸν τοῦ Δεσπότη;

— Τί ἔχει νὰ κάμῃ! ἀπεκρίθη ὁ Κυβερνήτης προσβλέψας βλοσυρῶς τὸν ἐρωτήσαντα· μόλις αὐριοῦ θ' ἀναχωρήσωμεν, καὶ θὰ ρίψουν ἔρανον εἰς τοὺς χωρικοὺς διὰ τὰ ἐξοδα τὰ ὅποια ἔκαμαν διὰ τὸν Κυβερνήτην, καὶ τὸ χειρότερον θὰ τὰ συνάξουν διπλάσια. Οὕτω πως εἰσθε συνειθισμένοι σεῖς.

— Ἡξεύρεις πῶς τὸ πάγει ἡ ὑπερεξοχώτης σου; εἶπε γελῶν ὁ Κωλοκοτρόνης. Μίαν φορὰν ἔπεσ' ἕνας ποντικὸς μέσῃ εἰς ἕνα πιθάρι λάδι, καὶ ἐπνίγη. Ὁ οἰκοκύρις εὗρεκεν αὐτὸν μετὰ δύο ἡμέρας, καὶ ἐνθὺ τὸν ἐσυρεν ἐξω, ἡ οἰκοκυρά του ἐφώναζε, αὐτὸς μὴ στάξ' ἡ οὐρά του καὶ βρωμισθῇ τὸ λάδι.

— Δὲν ἐννοῶ ποῖαν σχέσιν ἔχει ὁ μῦθος σου μὲ τὰ ἐξοδα τοῦ Δεσπότη, εἶπεν ἀπορῶν ὁ Κυβερνήτης.

— Μεγάλην, ὑπερεξοχώτατε. Πληρώσωμεν δὲν πληρώσωμεν ὁ Δεσπότης θὰ συνάξῃ τὰ γρόσια. Τὰ ἐδικὰ μας τὰ ἐξοδα εἶναι τὸ λάδι τῆς οὐρᾶς τοῦ ποντικοῦ.

Ὁ Κυβερνήτης δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν ἀπέτισε μέχρι λεπτοῦ ὅλα τὰ δαπανηθέντα δι' αὐτόν καὶ δι' ὅλην τὴν συνοδίαν του.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπῆλθομεν εἰς Ἄργος ὅπου μᾶς ἐξένισεν ὁ στρατηγὸς Τσόκρης. Μεταβάς εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κυβερνήτου δι' ὑπηρεσίαν, διετάχθη

(*) Τὸν τίτλον τοῦτον ἔδιδεν ὁ Κωλοκοτρόνης πρὸς τὸν Κυβερνήτην.

ἐπ' αὐτοῦ νὰ ζητήσω χρήματα ἀπὸ τὸν ταμῖν του καὶ νὰ πληρώσω μέχρι ὁποιοῦ ὅσα ἐδαπάνησεν ὁ στρατηγὸς δι' ἡμᾶς καὶ τὰ ὑποζύγια μας.

Ἐγέλασεν ὁ Τσόκρης ὅταν ἐζήτησα τὸν λογαριασμὸν· ἀλλ' ὅταν τὸν ἐδεδαίωσα ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ βελησις τοῦ Κυβερνήτου, ὠργίσθη καὶ μὲ εἶπεν ὅτι θὰ σημειώσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ἄλλας.

— Ἐπληρώθησαν τὰ ἐξοδά μας; μὲ ἠρώτησεν ὁ Κυβερνήτης ἀφοῦ ἱππεύσαμεν.

— Μάλιστα, ἐξοχώτατε.

— Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἤξεύρει, ἐπανελάβε βαρυθύμως, ἀν' μετὰ μίαν ὥραν δὲν τὰ ζητήσουν μὲ τὸν τόκον ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς.

Ἄλλ' ἄς ἐλθωμεν εἰς τὸν Πόρον.

Τὴν προσωρινὴν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην διατριβὴν μας ἐχαρακτήρισαν δύο ἀξιοσημείωτα γεγονότα· ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐπίσημος ἀνακοίνωσις τῆς διακηρύξεως τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου τῆς Ῥωσίας, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τοῦ Οἰκουμένου Πατριάρχου ἀπάντησις.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Κ. Τρικούπης, Γενικὸς τότε Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, καλέσας με εἰς τὸ δωμάτιόν του, μὲ ὑπηγόρευσε νὰ γράψω. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας δὲν ἦτο ἀπύνητος, διότι ὁ Κ. Τρικούπης, μεταδίδων εὐχερέστερον τὰς ιδέας του διὰ τῆς ὑπαγορεύσεως, μ' ἐκάλει ἐπὶ τούτῳ καθ' ἐκάστην σχεδὸν, καὶ ὡς νεώτερον τῶν ὑπ' αὐτὸν ὑπηρετούντων, καὶ ὡς φροντίζων πατρικῶς δι' ἐμὲ, χρεῖαν ἔχοντα τότε πλειότερας τριβῆς.

Τὴν ἡμέραν ὁμοῦς ἐκείνην ἐκράτει ἔγγραφον γαλλικὸν ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἐξ αὐτοῦ μεταφράζων μὲ ὑπηγόρευεν. Ἀφοῦ δ' ἐτελείωσεν, μὲ διέταξε νὰ γράψω ἰδίᾳ χεὶρὶ καὶ κατὰ μόνας εἰκοσιπέντε περίπου ἀντίγραφα, διὰ νὰ ὑπογραφῶσιν ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην ὅστις εἶχε συντάξῃ τὸ ἔγγραφον, καὶ νὰ σταλῶσι πρὸς τὰς ἀνωτέρας Ἀρχάς.

Ἡ ἀπόρρητος αὕτη ἐγκύκλιος, ἀπηγόρευε τὰς μυστικὰς ἐταιρείας, καὶ συνεβούλευε νὰ μὴ γίνεταί πλέον χρήσις οὐδ' αὐτῆς τῆς ἀδελφοποιίας. (*)

Τελειώσας ἀντίγραφά τινα τὰ ἔδωκα πρὸς τὸν Γεν. Γραμματέα, καὶ αὐτὸς, ἀπελθὼν παρὰ τῷ Κυβερνήτῃ, ἐφρόντισε νὰ ὑπογραφῶσι, καὶ ἐπιστρέψας μὲ διέταξε νὰ τὰ ἐξαποστείλω πρὸς οὓς ἔδει.

Μετ' ὀλίγον ἡτοιμάσα καὶ νέα ἀντίγραφα, καὶ κατ' ἐπιταγὴν ἀνωτέρων, τὰ ὑπέβαλον ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὸν Κυβερνήτην.

Τὸν Κυβερνήτην ἐβλεπον σχεδὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ παρηκαλούθουν μάλιστα αὐτὸν περιοδεύοντα, κατὰ τὰ πρῶτα τρία ἔτη τῆς Κυβερνήσεώς του.

— Ἀνάγνωσέ τα, μὲ εἶπεν.

— Εἰν', ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθην, ἀντίγραφα τῆς

ἐγκυκλίου τὴν ὁποίαν ὑπεγράψατε πρὸ ὀλίγου.

— Ἀδιάφορον, θέλω νὰ τὴν ἀκούσω καὶ πάλιν.

Καὶ τῶντι τὴν ἤκουσε μὲ προσοχὴν, καὶ λαβὼν εἰς χεῖρας τὸ κονδύλιον διὰ νὰ ὑπογράψῃ,

— Ποίας ἐταιρείας εἶσαι μέλος; μὲ ἠρώτησεν ἐν τῷναι, καὶ ὡς ἂν μὴ ἐδίσταζεν ὅτι εἶμαι τῶντι μέλος ἐταιρείας.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατεπλήχθην, ἀλλ' ἔπειτα ὑπεμειδίσασα.

— Διὰ τί γελᾷς; μὲ ἠρώτησε.

— Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἤμ' ἐγὼ μέλος ἐταιρείας; ἀπεκρίθην θαρρόντως. Δὲν βλέπετε, ἐξοχώτατε, ὅτι εἶμαι ἀκόμη ἀγένειος;

— Ἀγένειος! ἐπανελάβε σείων τὴν κεφαλὴν ἴσια ἴσια σεῖς οἱ νέοι ἔχετε ἀναμμένα τὰ μυελά.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ περαιτέρω ἀπάντησιν, ἀφῆκε τὸν κάλαμον, καὶ ἀνεγερθεὶς μὲ ὠμίλησεν αὐστηρότατα κατὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας διέγραψεν ἐν συνόψει ἀλλ' ἐυγλώττως τὴν πορείαν τας, ἐπρόσθεσε τὰς γενομένας πρὸς αὐτὸν προτάσεις καὶ τὰς ἀρνητικὰς ἀπαντήσεις του, καὶ καταστρέψας τὸν λόγον.

— Νὰ, ἐπέφερε θερμὰς τὰς λέξεις ταύτας ἀπαράλλάκτως, αὐτὰ ἐκάμετε καὶ ἐθγάλετε τὰ μάτια σας.

Μόλις τότε εἶχον ἀρχίσει νὰ διατρέχω τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Πιστεύων ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἦτο τὸ πρῶτον ἔθνος τῆς οἰκουμένης, ὑπερβολικὴν ἔχων ἰδέαν περὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν ὁμογενῶν, λατρεύων τὸν ἀγῶνα, καὶ φυσικῶν διὰ τὴν εὐτυχὴ ἐκδασίν του, ἐζήρην ὅταν ἤκουσα τὴν τελευταίαν τοῦ Κυβερνήτου φράσιν, καὶ, εἰ καὶ μὴ τολμῶν πώποτε νὰ εἶπω πρὸς αὐτὸν παρὰ ὅ,τι μὲ ἠρώτα ἢ ὅ,τι διεταττόμην, ἀνέκραξα·

— Πῶς, ἐξοχώτατε, ἐθγάλαμεν τὰ μάτια μας; δὲν εἴμεθα ἀνεξάρτητοι, καὶ δὲν σὰς ἔχομεν Κυβερνήτην;

— ὦ! Κύριε! ἀπεκρίθη καγχάσας τὸ πρόσωπόν σου λέγει ὅτι ἀνώτερος τῶν διπλωματικῶν σου γνώσεων εἶναι ὁ πατριωτισμός σου. Οὐτε ἀνεξάρτητοι εἴμεθα, οὐτ' ἐγὼ ἀπέκτησα τῶντι μεγάλον πρᾶγμα . . . ὀνομασθεὶς Κυβερνήτης σας.

— Ἀπέκτησαμεν, ἐτόλμησα καὶ πάλιν νὰ εἶπω, ἡμεῖς.

— Ἐὰν ἤμην βασιλεὺς, εἶπε πλησιάζας με μὲ πρόσωπον ἱλαρὸν, θὰ σ' ἐκάμνα αὐλικόν μου.

Δὲν ἐτόλμησα δὲ καὶ τρίτον νὰ εἶπω ὅτι, διὰ νὰ μὲ κάμῃ αὐλικόν, δὲν ἤρκει μόνη ἡ ἰδική του θέλησις.

Ὅτι δὲν ἡμεθα ἀνεξάρτητοι εἶχε δίκαιον ὁ Κυβερνήτης· διότι τὰ πρωτόκολλα ἀντὶ δούλων μᾶς καθίστανον ὑποτελεῖς τῆς ἐξουσίας καθ' ἣς ἡγωνίσθημεν, καὶ ἡ διαφορὰ δὲν ἦτο μεγάλη· ὅτι δὲ καὶ δὲν ἀπέκτησε μέγα πρᾶγμα τὸ ἀπέδειξεν ὁ Σεπτέμβριος τοῦ 1831.

Ὁ Κυβερνήτης, ὡς γνωστὸν, εἰργάζετο δι' ὅλην τῆς ἡμέρας ὑπαγορεύων γαλλιστί. Ἡ εὐκολία μεθ' ἣς ἐξέφραζε τὰς ιδέας του ἦτο ἀπαρადειγμάτιστος καὶ δὲν τὰς ἐξέφραζε μόνον, ἀλλ' εἶχε τὸ σπάνιον πρῶτον, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς σωζομένας ἐπιστα-

(*) Ἀπορῶ διατὶ δὲν κατεχώρισαν τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐν τῇ τετρατάμῳ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κυβερνήτου οἱ ἐκδόντες αὐτάς. Μήπως σήμερον οἱ ὑπηρετῆται τοῦ δημοσίου δὲν ὁρμίζονται ἐπίσημος νὰ μὴ γίνωνται μέλη μυστικῶν ἐταιρειῶν;

λάς του, νὰ ρυθμίξῃ, νὰ μαλάσῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ὕψος τοῦ κατὰ τὴν ὕλην τὴν ὁποίαν ἐπραγματεύετο καὶ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὓς ἀπετείνετο. Πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἐγράφεν ὡς θεολόγος, πρὸς τοὺς διπλωμάτας ὡς διπλωμάτης, πρὸς τοὺς στρατιωτικούς ὡς στρατιωτικός, πρὸς τοὺς διδασκάλους ὡς διδάσκαλος, καὶ πρὸς τοὺς τεχνίτας ὡς ἐμπειροτέχνης. Ἠγάπα νὰ μάνθανῃ τὸ περιεχόμενον ὅλων ἐν γένει τῶν στελλομένων ἐγγράφων καὶ ἀναφορῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐμφιλοχωρῇ καὶ νὰ ἐνδιατρίβῃ εἰς λεπτολογίας καὶ κωνώπων διυλισμούς.

Ἴδου δὲ πῶς ἐνηργοῦντο συνήθως αἱ ὑποθέσεις:

Ἰππῆρχε διωρισμένος ἐπίτιδες δημόσιος ὑπηρετὴς ἐν τῇ Γραμματείᾳ ὅστις, ἀναγινώσκων τὰ ἐγγράφα, κατέθετεν ἐν περιλήψει τὴν ἐννοίαν αὐτῶν ἐπὶ βιβλίου προχείρου, οὗτινος ἐκάστη σελὶς ἦτο διηρημένη εἰς στήλας δύο, ἐξ ὧν ἡ δεξιὰ ἔμενε πάντοτε κενή. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς, ἢ ἄλλος τις στελλόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὰς περιλήψεις πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἐσημειοῦτο δι' ὀλίγων εἰς τὴν λευκὴν στήλην ἢ ἀπόφασιν, καὶ κατ' αὐτὴν ἐγένετο ἡ ἐνέργεια.

Ενῷ διετρίβομεν τότε εἰς Πόρον ἡσθένησεν ὁ κλαδευτὴρ, ὅπως τὸν ὀνομάζομεν, τῶν ἐγγράφων, καὶ ἡ ὑπηρεσία του ἀνετέθη προσωρινῶς εἰς ἐμέ.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀναφορῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἐκείνην, ὅτε ὅλαι αἱ ἰδέαι, καὶ αἱ διοικητικαί, καὶ αἱ νομικαί, καὶ αἱ οἰκονομικαὶ ἦσαν συγκεχυμέναι ἐντὸς τῶν κεφαλῶν μας, ὅτε αὐτὸς ὁ νεωστὶ ἐκ Κερκύρας ἐλθὼν ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου Βιάρος, διορισθεὶς ἐκτακτὸς ἐπίτροπος ἐξέδιδε ψήφισμα δι' οὗ ἐπέθετεν αὐτοαγκωμόνως ποινὰς ὀρισμένας, καὶ τὸ δεινότερον ποινὰς δημεύσεως, εἰς τοὺς τοκιστὰς τῶν Δυτικῶν Σποράδων, ὅτε ἡ γλῶσσα ἡ γινώσκουσα νὰ μορφωθῇ διὰ χυδαίων λεξιθρηῶν, ἡ ἀνάγνωσις, λέγω, αὐτὴ ἦτο ἀληθὴς τρυφή καὶ σπουδὴ συνάμα. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἴδον ἀναφορὰν πρὸς τὴν Γραμματείαν περὶ ἀντικειμένων στρατιωτικῶν, κάτω τῶν ὁποίων περιείχετο ἡ ἐφεξῆς φράσις: «Προσκυνήματα πολλὰ εἰς τὸν Καπετὰν Γιάννην, ὁ ὁποῖος θὰ μ' ἐνθυμῆται βέβαια ἀπὸ τὸν κακὸν τῶν Κορφῶν.» Ὁ Καπετὰν Γιάννης ἦτο ὁ Καποδίστριας.

Καὶ τὰ παρατράγωδα ταῦτα ἂς μὴ φαίνωνται σήμερον παράδοξα εἰς τοὺς προκόψαντας ὑπηρετάς τοῦ δημοσίου. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀφοῦ ἀνέγνων εἰς ἐφημερίδα τῶν Παρισίων ἀναφορὰν δημάρχου τινος καταγοροῦντος συνεπαρχιώτην του, *pour avoir escaladé l'honneur d'une femme*. Ἀμφιβάλλω ἂν σήμερον δημάρχος Ἕλλην θὰ ἔγραφε τοιαύτην γελοῖαν φράσιν.

Εἶπον ἀνωτέρω προκόψαντας ὑπηρετάς, καὶ ἐνθυμῆθην τὴν διαστολὴν τὴν ὁποίαν μ' ἐδίδαξέ ποτε ὁ Κυβερνήτης μεταξύ δύο λέξεων γαλλικῶν. Ἀνεγίνωσκον πρὸς αὐτὸν ἐγγράφον τι συνταχθὲν εἰς τὴν Γραμματείαν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλέγετο ὅτι τὸ ἔθνος προώδευσεν.

— Πῶς ἐξηγεῖς, μὲ ἡρώτησε, τὴν λέξιν πρόοδον εἰς τὸ Γαλλικόν;

— *Progrès*, ἐξοχώτατε.

— Σβύσει τότε, ἐπανέλθε, τὴν φράσιν σου ὅτι τὸ ἔθνος προώδευσεν διότι δὲν προώδευσεν, ἀλλ' ἔκαμε *quelques avances*. Σὺ ὁ ὁποῖος εἶσαι λογιώτατος, εὖρὲ τὴν ἀντιστοιχοῦσαν λέξιν διότι μεταξύ τοῦ *progrès* καὶ τοῦ *avancement*, μεγίστη ἡ διαφορὰ καὶ πολλὰ φωμιά θὰ φάγετε ὅσω νὰ προοδεύσετε.

Μακάριος αὐτὸς μὴ ζήσας νὰ ἴδῃ ὅτι κατὰ πολλὰ καὶ ὠπισθοδρομήσαμεν!

Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἀναφορῶν εὑρον καὶ μίαν, ἰσχυρῶς τινὸς ἐλθόντος ἐξ Ἀνδρου διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν τοῦ Κυβερνήτου. Ἡ ἱστορία τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ εἶναι περίεργος. Αὐτὸς, ὡς διηγεῖτο ἐν μεγίστῃ ἀφελείᾳ καὶ κατανύξει, εἶχε νυμφευθῇ γυναῖκα ὡραίαν καὶ νέαν, καὶ, ἀφοῦ ἐνυμφεύθη, τὸν ἤλθεν ὁρεξίς νὰ λάβῃ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα· ἀμφοτέρω καλὰ καὶ ἅγια. Ἐξῆς λοιπὸν εὐδαιμονῶν καὶ ἐκτελῶν πιστῶς καὶ ἀκαμάτως τὰ καθήκοντά του, ὅτε, συμφορὰ τις ἐπέλυθη, διετάραξε τὸν εἰρηνικὸν καὶ τρισόλβιον βίον του· ἡ πρεσβυτέρω του ἀπέπτη ὡς ἄγγελος εἰς οὐρανούς, πρὶν ὅμως γίνῃ πρεσβύτες.

Τὸ πρᾶγμα ἐφάνη σπουδαιότατον εἰς τὸν καλὸν ἱερέα, ὡς τῇ ἀληθείᾳ σπουδαιότατον θὰ ἐφαίνετο καὶ εἰς πάντα ἄλλον, ὅστις θὰ ἐστερεῖτο προώμως τῆς προσφιλοῦς καὶ ὡραίας συζύγου του. Λέγω δὲ προώμως διότι, ἐὰν ἡ πρεσβυτέρω ἀπέθνησκεν ὡρῆμως, ἀλλως πῶς θὰ ἐσκέπτετο ὁ πρεσβύτερος, ὡς παρατηρήθη ἐκ τῶν ὑστέρων, περὶ τῆς ἰδίᾳς ἀποκαταστάσεως.

Ἀλλ' ὡς φαίνεται, εἰς τὸν ἱερέα ἐκείνον αἱ ὁρεξεις ἐπῆρχοντο ἡ μίαν μετὰ τὴν ἄλλην· τὸν ἤλθεν ὁρεξίς νὰ νυμφευθῇ καὶ ἐνυμφεύθη, καὶ ἀφοῦ ἀπέθνηκεν ἡ προσφιλεῖς σύζυγός του τὸν ἤλθεν ὁρεξίς νὰ βάλῃ ἄλλην εἰς τὴν θέσιν της, καὶ δὲν ἐδράδυνε νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν.

Ὁ ἐπίσκοπος ὅμως τῆς νήσου, πολιόβριξ καὶ αἰσθηρὸς τῶν κανόνων τηρητῆς, δὲν ἐσκέπτετο ὅπως καὶ ὁ πολυπύθης ἱερεὺς. Ἀμα μαθὼν αὐτὸν παρανομοῦντα ἠθέλησε νὰ τὸν συλλάβῃ, καὶ περικεῖρων τὸν πώγωνά του, νὰ τὸν ἐγκλείσῃ εἰς μοναστήριον. Τότε ἤλθε καὶ τετάρτη ὁρεξίς εἰς τὸν παραβάτην ἱερέα, καὶ ἐπιβάς λάθρα εἰς πλοῖον κατέφυγεν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Κυβερνήτου.

Αὐτὴ εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία του, ὡς τὴν διηγεῖτο τοῦλάχιστον. Ἀλλὰ πῶς δικαιολογῶν τὴν ἀδικαιολόγητον διαγωγὴν του ἤθελε κατορθώσει νὰ τύχῃ τῆς προστασίας τοῦ Κυβερνήτου; Ὁ καταδιωκόμενος ἱερεὺς, εἰ καὶ ἀγράμματος, δὲν ἐπασχεν ἐλλειψὶν εὐφυίας· ἡ ἀνάγκη τὸν μετέβαλεν εἰς δικηγόρον, διότι τότε δικηγόροι, παρὰ τινα ἀναφορογράφον περιφόρητον, δὲν ὑπῆρχον, καὶ φυλλολογῆσας τὴν Γραφὴν ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν ἐπιχείρημα ἀκαταμάχητον.

Ἀνεκάλυψε τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Παύλου δι' οὗ ὁ θεὸς ἀπόστολος συνιστᾷ τὸν γάμον εἰς τοὺς ἀκρατῶς βιαῶντας, (Επιστ. Α' πρὸς Κορινθ. Ζ', 9.) καὶ αὐτὸ ἐπεκαλεῖτο θριαμβεύων διὰ τῆς ἀναφορᾶς του.

Ἡ ἐπὶ κλησίς αὕτη μ' ἐφάνη ἀστεία, καὶ τὴν ἀν-

ΤΟΙΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑΙ ΟΜΟΓΕΝΕΣΙ
ΤΟΙΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΠΡΟΞΤΑΤΑΙ
ΚΑΙ
ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΘΙΑΣΑΤΑΙ.

ἐγγράφῃ ἀπαράλλάκτως εἰς τὸ βιβλίον τῶν περιλήψεων.

Κατ' εὐτυχίαν, ἀνεκτίμητον βεβαίως δι' ἐμὲ, ὁ ἀρχηγός μου μὲ διέταξε νὰ ἀναγνώσω ἐγὼ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς περιλήψεις εἰς τὸν Κυβερνήτην. Ὁ-
σαν ἤκουσε τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου,

— Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μὲ ἤρώτησε, τὸ γράφει εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ;

— Ἀπαράλλάκτως, ἐξοχώτατε.

— Ὑπαγε, μὲ εἶπε, νὰ μὲ φέρῃς ἐδῶ ἀμέσως τὸν ἱερέα.

Προβλέπων τὸ ἀστείον τῆς συνεντεύξεως, ὡς ἀστρα-
πὴ ἐπέστρεψα εἰς τὴν Γραμματεῖαν, καὶ δι' ἐνὸς κλητῆρος δὲν ἐβράδυνα νὰ εὑρῶ τὸν ἱερέα.

Παραλαβὼν δὲ αὐτὸν μετέβην εἰς τὸ Κυβερνητήριον.

— Ἡ ἀγιωσύνη σου, τὸν ἤρώτησε μετὰ πολλῆς ἐμπνεύσεως ὁ Κυβερνήτης, εἶσαι ὁ ὁπαδὸς τοῦ Ἀπο-
στόλου Παύλου;

Ὁ ταλαίπωρος ἱερεὺς, ὅστις τρέμων ἤρχετο μετ' ἐμοῦ, φοβούμενος μὴ τὸν ὑποδεχθῇ ὁ Κυβερνήτης ὅπως καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρου, ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τὸν τόνον τῆς ἐρωτήσεως,

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη, ἐξοχώτατε, ἀνέκαθεν ὑπῆρ-
ξε λάτρης καὶ ὁπαδὸς τοῦ θεοῦ ἐκείνου μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀρότου ἔλαβα, ἀναξίως βέβαια, τὸ σῆμα τοῦτο, ἐπροσπάθησα ὡς ἄνθρωπος νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰς ἀγίας τοῦ ἐντολὰς.

Ὁ Κυβερνήτης, εἰ καὶ ἀγωνιζόμενος, δὲν ἐδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὴν σοβαρότητά του ὅταν ἤκουσε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην. Βραχυδρόνθησαν καὶ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὸ μέτωπόν του· ἐγὼ δὲ, ἀπο-
σπασθεὶς εἰς τὴν ἐνδοτέραν γωνίαν, ἐξηκρδιζόμεν ἡ-
λῶν, καὶ ἐπροσπάθουν νὰ πνίξω τὸν κρότον τοῦ γέ-
λωτός μου δι' ἀμφοτέρων μου τῶν παλαμῶν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς, ἐνθαρρυνθεὶς ἔτι μᾶλλον, ἐξηκολούθησεν·

— Ὁ δεσπότης μας, ἐξοχώτατε, εἰς τὴν Ἀνδρον δὲν θέλει νὰ ἡξεύρῃ οὔτε Πέτρον, οὔτε Παῦλον. Αὐτὰ τὰ ὅποια ἀνέφερα εἰς τὴν ἐξοχώτητά σου τὰ ἐγγράφα πολλάκις καὶ εἰς ἐκεῖνον, αὐτὸς ὁμοίως τὸ γου-
δοῖ τὸ γουδοχέρι. Διὰ τοῦτο ἐπρόστρεξα εἰς τὴν ἐξο-
χώτητά σου διὰ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν διατά-
ξῃς νὰ μὲ ἀφῇσῃ ἥσυχον μὲ τὸν Παῦλόν μου.

Καὶ ὁ μὲν γέλως ἐμοῦ ἐγένετο βαγδαιότερος, ὁ δὲ Κυβερνήτης ἐδυσκολεύετο νὰ προφέρῃ κἂν λέξιν.

— Μὲ τὸν Παῦλόν σου! εἶπε τέλος πάντων ἡ-
ξεύρεις ὅμως, πάτερ ἅγιε, ὅτι κ' ἐγὼ εἶμαι χρι-
στιανός...

— Καὶ καλὸς χριστιανός, ἀνέκραξε διακόψας τὸν Κυβερνήτην, ὁ παραβάτης. Εἰς τὴν Ῥωσίαν ἔχω ἀ-
κουστὰ ὅτι εἶναι ὅλοι καλοὶ χριστιανοί, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόστρεξα εἰς τὴν ἐξοχώτητά σου.

— Ὡς τοιοῦτος λοιπὸν Χριστιανὸς ἀναγινώσκω κ' ἐγὼ τὸν Παῦλον, καὶ σὲ λέγω, ἐπρόσθεσεν ἐντό-
νως, ὅτι ἐφαρμόζεις τὸ ῥητὸν του, ὅπως ἐφάρμοξε καὶ ἓνας ἄλλος ὁμοίός σου τὸ οὐκ ἔστι Θεὸς τοῦ Δαυὶδ.

Ὁ παραβάτης ἱερεὺς ἡλλοιώθη τὴν ὄψιν.

— Ὡμίλησες πρὸ ὀλίγου διὰ τὴν Ῥωσίαν, ἐξηκο-
λούθησεν ὁ Κυβερνήτης· σὲ λέγω λοιπὸν—καὶ ὁ τό-

νος τῆς φωνῆς του ἐσοδρύνθη, καὶ φλόγας ἐτοξεύον-
το ἀπὸ τοὺς αἰετοεὶς φλογερούς ὀφθαλμούς του,—
ὅτι εἰς τὴν Ῥωσίαν εἰς τὴν Ῥωσίαν ὅτι ἐκαμνες εἰς τὴν Ἀνδρον, θὰ σοῦ ἐξεύριζαν τὰ γένεια, καὶ θὰ σ' ἐστελ-
λαν εἰς τὴν Σιθρίαν. Ἠξεύρεις τί εἶναι Σιθρία;

Ἦς ἂν ἐνέσκηψεν αἶρνης παροξυσμὸς τεταρταῖος εἰς τὸν παραβάτην ἱερέα, ἤρχισαν νὰ τρέμωσι καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες του, καὶ ἡ δασύθριξ σιαγῶν του ἀναβλιννοκαταβαίνουσα ἀστραπηδὸν, ἐκροτάλιζε, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐφαίνοντο ἀνορθούμεναι. Ὁ ὁπαδὸς τοῦ Παύλου δὲν ἐδύνατο οὐδὲ νὰ τραυλίσῃ.

— Ὁ Ἀπὸστολος Παῦλος, ἐπανελάθεν ἱλαρώτε-
ρον ὁ Κυβερνήτης, καὶ τῆς τροφῆς αὐτῆς ἐστερεῖτο διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ τὸν ἀδελφόν του. Καὶ δὲν ἐννοεῖς ὅτι διὰ τῆς διαγωγῆς σου, σὺ ὁ ὁπαδὸς του, γίνεσαι μέγα σκάνδαλον εἰς τὴν πατρίδα σου;

Ὁ ἱερεὺς ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Ὁ δὲ Κυβερνήτης, μετὰ βραχεῖαν σκέψιν καὶ σιω-
πὴν, ἐλεήσας, ὡς φαίνεται, τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀν-
θρωπίνης φύσεως,

— Ἀκουσον, εἶπε, πάτερ ἅγιε, τὴν συμβουλὴν μου. Πρὸς τὸ παρὸν μὴν ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν τόπον σου· θὰ σὲ δώσω χρήματα καὶ συστατικὰ διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς Πελοπόννησον, ἕως οὗ συνεννοηθῶ μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀνδρου καὶ συμβιβάσω τὸ πρᾶγ-
μα. Σὲ προειδοποιῶ ὅμως ὅτι τοῦτο κρέμαται ἀπὸ τὴν διαγωγὴν σου. Ἐάν μὲ ἀναφέρουν αἱ Ἀρχαὶ ὅτι πολιτεύεσαι καλῶς, θὰ παρκαλέσω τὸν Δεσπότην νὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Καὶ πλησιάζας εἰς τὴν τράπεζαν ἐγγράψῃς πρὸς τὸν ταμίαν του νὰ δώσῃ ποσότητά τινα χρημάτων εἰς τὸν ἱερέα, στραφεὶς δὲ καὶ πρὸς ἐμὲ μὲ διέταξε νὰ ἐτοιμάσω συστατήριον πρὸς τὸν Ἐκτεκτον Ἐπίτρο-
πον τῆς Κάτω Μεσσηνίας.

Ὁ ἱερεὺς ἐν τοσοῦτῳ ἐζήτει ν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ Κυβερνήτου.

— Ἐγὼ, εἶπεν οὗτος ἀναλαβὼν ὅλην του τὴν ἐμβρίθειαν, ἐπρεπε νὰ φιλήσω τὴν ἐδικήν σου, εἰς τὴν ἐξήγησιν ὡς πρέπει τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἀποστό-
λου Παύλου, δὲν τὴν ἐμόλυνες.

Εἶπε καὶ ἀπέπεμψε τὸν παραβάτην. N. Δ.

ΠΕΡΙ ΔΥΩ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

—Ο—

Πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐγγράφα μικρὰν πραγματείαν (1), ἐπὶ τῷ κυρίῳ σκοπῷ τοῦ ν' ἀποδείξω, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Μομμίου καταστροφὴ τῆς Κορίνθου συνέβη, ὅχι, ὡς

(1) Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἱστορικὴ καὶ χρονολογικὴ πραγματεία. Ἀθήναι, 1844.